

Uvod

Svake godine milijarde dolara gube se kroz prijevare i korupciju što rezultira neefikasnošću, prekinutim projektima, financijskim izazovima, propadanjem organizacija i, u ekstremnim slučajevima, humanitarnim katastrofama. Često prijevare nastaju zbog loše dizajniranih kontrola i slabog korporativnog upravljanja koje podriva organizacijske procese.

Organizacije bi trebale imati snažne interne kontrole i procedure koje limitiraju rizik prijevare, a uloga interne revizije je da procijeni te kontrole.

Osnovne činjenice o prijevarama

Prijevare se može definirati kao bilo koji ilegalni postupak s karakteristikama obmane, prikrivanja ili kršenja povjerenja. Ti postupci ne ovise o prijetnji nasiljem ili fizičkom silom. Prijevaru čine pojedinci, grupe ili organizacije s ciljem stjecanja novca, imovine, ili usluga; kako bi izbjegle plaćanja ili gubitak usluge; ili kako bi osigurale osobnu ili poslovnu korist.

Prijevare nije jedinstvena za pojedini tip organizacije. Pojavljuje se u javnom i privatnom sektoru, neprofitnim organizacijama, organizacijama koje doprinose ekonomskom i socijalnom napretku, kao i u državnim tijelima, financijskim institucijama, javnim i privatnim komunalnim poduzećima (voda, struja, obrazovanje, zdravstvo itd.). Ukratko, prilika za prijevaru postoji svugdje.

Na koji način organizacije upravljaju rizikom prijevare može ovisiti i o pravnom sustavu u kojem djeluju kao i o njihovoj procjeni i apetitu rizika.

Prijevare često može rezultirati pravnim sporom, otpuštanjem, i povratom sredstava. Neophodno je stoga da svaku poduzetu istragu provode odgovarajuće kvalificirani pojedinci kako bi se umanjio rizik kompromitiranja dokaza, pogrešnog optuživanja ili potkopavanja mogućih pravnih akcija.

Sukladno *Međunarodnim standardima za profesionalno obavljanje interne revizije* i standardu koji se odnosi na stručnost (1210.A.2), interni revizori moraju posjedovati dovoljan stupanj znanja za procjenu rizika od prijevare i načina na koji organizacija njime upravlja.

KLJUČNE PORUKE

Organizacije bi trebale imati snažne interne kontrole i procedure koje limitiraju rizik prijevare, a uloga interne revizije je da procijeni te kontrole.

Organizacija bi trebala imati definiran primjeren plan prevencije i odgovora na prijevare. Takav plan bi trebao omogućiti efikasno ograničavanje i brzi odgovor na otkrivenu prijevaru te upravljanje nastalom situacijom. To treba uključivati i digitalne podatke.

Glavni revizor treba razmotriti kako se rizikom prijevare upravlja u organizaciji i periodično procijeniti izloženost riziku prijevare.

Rizik prijevare treba biti uključen u plan revizija i svaki revizijski angažman kako bi se procijenila adekvatnost kontrola usmjerenih sprečavanju prijevare.

Interni revizori ne bi trebali istraživati prijevare ukoliko ne posjeduju neophodno specifično iskustvo i ekspertna znanja.

Razmatranja Instituta internih revizora (IIA)

Interna revizija je neovisno i objektivno pružanje angažmana s izražavanjem uvjerenja i savjetodavnih usluga, omišljena da doprinosi stvaranju dodane vrijednosti i unapređuje poslovanje organizacije.

Njena uloga uključuje otkrivanje, sprečavanje i nadgledanje rizika prijavnara te razmatranje tih rizika u revizijama i uviđajima.

Interna revizija bi trebala procijeniti prisutnost rizika prijavnara u poslovanju i odgovarajuće odgovoriti, revidirajući kontrole u tom području, ocjenjujući mogućnost nastanka prijavnara te načina na koji organizacija upravlja rizikom prijavnara (Standard 2120.A2), kroz procjenu rizika i planiranje revizija. Nije direktna odgovornost interne revizije da sprječava prijavnara. To je odgovornost menadžmenta i prve linije obrane.

Ne treba očekivati od internog revizora da posjeduje stručnost osobe čija je primarna zadaća istraživanje prijavnara. Takve istrage najbolje mogu provesti osobe s iskustvom u provođenju takvih angažmana.

Interna revizija treba koristiti svoju stručnost da analizira podatke i identificira trendove i uzorke koji mogu ukazati na prijavnara ili zloupotrebe. Kada stručnost i iskustvo nisu raspoloživi unutar tima interne revizije, organizacija treba razmotriti mogućnost dodatnog zapošljavanja ili angažiranja resursa sa dovoljnom razinom znanja ili stručnosti.

Organizacija bi trebala imati odgovarajući plan odgovora na prijavnara koji definira ključne politike i metodologiju istraživanja. Plan treba jasno definirati ulogu interne revizije u slučajevima sumnje na prijavnara i pripadajuće neefikasnosti internih kontrola.

Operativno, interna revizija treba posjedovati dovoljan stupanj znanja o prijavnarima da:

- Identificira znakove upozoravanje koji ukazuju na moguće počinjenje prijavnara.
- Razumije karakteristike prijavnara i tehnike korištene u počinjenju prijavnara te različite scenarije i načine počinjenja prijavnara.
- Procijeni indikatore prijavnara i odluči je li potrebno poduzimati dodatne radnje ili je potrebno preporučiti odgovarajuću istragu.
- Procijeniti efikasnost kontrola usmjerenih sprečavanju ili otkrivanju prijavnara.

Kada se prikupljaju elektronički dokazi interna revizija bi trebala pružiti uvjerenje o osiguranim potrebnim pravima pristupa i zadovoljenim pravnim zahtjevima.

U slučaju nastanka prijavnara interna revizija treba razumijeti razlog neuspješnosti kontrola te identificirati mogućnosti unapređenja. Treba razmotriti vjerojatnost budućih grešaka, prijavnara ili nesukladnosti u organizaciji te procijeniti trošak osiguranja budućeg uvjerenja u odnosu na potencijalne benefite.

PET PITANJA

Upravljanje rizikom prijavnara je nešto s čim se susreće svaka organizacija. Organi upravljanja i izvršni menadžment mogu pomoći u rasvjetljavanju uloga u upravljanju rizikom prijavnara, uključujući ulogu interne revizije.

Pet je pitanja koja bi organi upravljanja trebali postaviti:

- 1.**
Ima li organizacija plan odgovora na prijavnara te navodi li on ključne politike i metodologiju istrage?
- 2.**
Tko istražuje prijavnara u organizaciji?
- 3.**
Ima li interna revizija zadatak otkrivanja prisutnosti rizika prijavnara te revidira li kontrole u tom području?
- 4.**
Kada se dogodi prijavnara provodi li interna revizija ispitivanja kako bi razumjela razlog neuspješnosti kontrola te kako ih se može unaprijediti?
- 5.**
Ima li interna revizija zadatak istražiti prijavnara, i ako da, posjeduje li odgovarajuća znanja da provede takvu istragu?

Mnogi čimbenici, uključujući raspoložive resurse, utječu na način na koji organizacija odgovara na prijevare. Neke organizacije uključuju svjesnost o prijevarama (proaktivno) ili odgovor na prijevare (reaktivno) u aktivnosti interne revizije, dok neki interni revizori mogu i istraživati prijevare.

Ukoliko se od interne revizije zahtijeva da istražuje prijevare, interni revizori moraju imati potrebna znanja i iskustvo u poduzimanju istraga i ispunjavanju profesionalnih odgovornosti bez mogućnosti ugrožavanja istrage i pripadajućih dokaza.

Istraga nije tipičan zadatak interne revizije; zbog toga interni revizori moraju postupati s dužnom profesionalnom pažnjom (Standard 1220) uzimajući u obzir opseg posla potrebnog za ispunjenje ciljeva angažmana te relativnu složenost, materijalnost ili važnost. Moraju odlučiti jesu li u najboljoj poziciji za provođenje istrage ili je bolje angažirati pravnog savjetnika, ljudske potencijale, kvalificirane ili certificirane istražitelje prijevara, digitalne forenzičare ili potražiti vanjske pravne ili istražiteljske stručnjake.

Zaključak

Prijetnja moguće prijevare jedan je od najučestalijih izazova korporativnog upravljanja s kojim se susreću organizacije novisno o veličini, tipu ili lokaciji. Posjedovanje odgovarajućih internih kontrola i procedura koje uključuju i plan odgovora na prijevare osnova su bitke protiv prijevara. Interna revizija ima sveobuhvatna znanja o kontrolama u organizaciji. Pristup pružanja kombiniranog uvjerenja je ključ razumijevanja raskoraka u kontrolama koji može omogućiti nastajanje prijevare.

Istraživanje prijevara najbolje provode oni s iskustvom u poduzimanju takvih radnji. Organizacija ne treba očekivati da znanja interne revizije uključuju istraživanje prijevara. Umjesto toga, interna revizija treba podržati aktivnosti menadžmenta u sprečavanju prijevara pružajući potrebna uvjerenja o internim kontrolama usmjerenim otkrivanju i sprečavanju prijevara. Ukoliko okolnosti zahtijevaju od interne revizije da preuzima ulogu istražitelja, interni revizori moraju postupati s dužnom profesionalnom pažnjom.

Organizacija ne treba očekivati da znanja interne revizije uključuju istraživanje prijevara. Umjesto toga, interna revizija treba podržati aktivnosti menadžmenta u sprečavanju prijevara pružajući potrebna uvjerenja o internim kontrolama usmjerenim otkrivanju i sprečavanju prijevara.

O stajalištu IIA

Institut internih revizora (IIA) objavljuje stajališta o ključnim pitanjima od interesa za dionike i praktičare interne revizije s ciljem promicanja kulture korporativnog upravljanja i obrazovanja svih zainteresiranih. Izneseni stavovi daju uvid u različite aspekte procesa korporativnog upravljanja i značajnu ulogu interne revizije u unapređenju korporativnog upravljanja i stvaranja dodane vrijednosti za organizaciju. Stajališta su razvijena i pregledana kroz detaljan proces koji uključuje povratne informacije praktičara interne revizije kao i ostalih volontera koji djeluju u okviru globalnih tijela IIA - Advocacy Committee, Standards Board, Professional Responsibility and Ethics Committee.

O IIA

Institut internih revizora (IIA) je, u profesiji interne revizije, najšire priznati promicatelj, obrazovna institucija te tvorac standarda, smjernica i certificiranja. Osnovan 1944, IIA danas okuplja više od 190.000 članova u više od 170 zemalja i zemljopisnih područja. Sjedište Instituta je u Lake Mary, Florida, USA. Za više informacija posjetite www.globaliia.org

Odricanje od odgovornosti

IIA objavljuje ovaj dokument u informativne i obrazovne svrhe. Namjera ovog dokumenta nije da pruži konačne odgovore na specifična pitanja te se kao takav treba koristiti samo kao vodič za pojedinu temu. IIA preporuča da se za pojedina specifična pitanja potraži savjet neovisnog stručnjaka. IIA ne preuzima odgovornost u slučaju oslanjana samo na stavove iznesene u ovom dokumentu.

Autorska prava

© 2019 by The Institute of Internal Auditors, Inc. Sva prava pridržana.

Siječanj 2019

Global Headquarters

The Institute of Internal Auditors
1035 Greenwood Blvd., Suite 401
Lake Mary, FL 32746, USA
Phone: +1-407-937-1111
Fax: +1-407-937-1101
www.globaliia.org